

værk i Løbet af 60 Aar vare istand til at synke 5 Tommer sammen.

Hvorom Alting er: *Stigningen af Vandstanden i Arreso og den deraf følgende Udvidelse af Vandarealet*

skyldes hverken meteorologiske eller geologiske Kræfters Virken, men er udelukkende begrundet i en jævnt tiltagende Opstemning af Vandet ad kunstig Vej.

Dansk Expedition til Sydvestgrønland i Sommeren 1893.

Af Premierløjtnant i Flaaden V. Garde.

Som berørt i dette Tidsskrifts 4. Hefte blev der i Sommeren 1893 foretaget en Ekspedition paa den sydligste Del af Grønlands Indlandsis af Forfatteren til disse Linjer samt Secondløjtnant i Marinen, Greve C. Moltke og den fra tidligere danske Grønlands-expeditioner kjendte grønlandske Tolk *Johan Petersen*. Expeditionen var udsendt af Kommissionen for Ledelsen af Grønlands geologiske og geografiske Undersøgelse, og Isvandringen indtog kun en meget underordnet Plads paa Expeditionens Program, der i Hovedsagen gik ud paa en Detajlopmaaling af den udstrakte Skjærgaard mellem Kolonien Julianehaab og Arsukfjorden samt Undersøgelse af Skibshavne og Ankerpladser paa denne Strækning, Kun hvis Vejr, Tid og Omstændigheder stillede sig særdeles gunstigt, hed det i min Instrux, vilde man sætte Pris paa en Rekognosering af den sydligste Del af Grønlands Indlandsis,

Den 2. April afgik Expeditionen fra Kjøbenhavn med Skruebarken „Hvidbjørnen“, Kapt. G. Holm. Den 24. landede vi ved Kolonien Frederikshaab, og faa Dage senere begyndte Baaderejserne i en medbragt Træbaad; dog gik vi ikke strax sydpaa, men opmaalte først endel Nødhavne mellem Frederikshaabs Isblink og Kolonien Frederikshaab. Vinteren florerede endnu, medens vi foretog denne lille Rejse nordefter, og i flere Dage maatte vi friste en temmelig ubehagelig Tilværelse paa en lille Ø, opholdte af en nordlig Sne-storm med indtil 10 ° Kulde.

Den 12. Maj forlod vi Frederikshaab og rejste sydpaa. Kysten fra Frederikshaab sydefter er temmelig aaben, og først naar man kommer ned til den store Ø Sermersut, kan man atter glæde sig ved en Indenskjærsejlad. Havet var isfrit paa vor Rejse sydpaa; udenom de bratte, fremskydende Forbjærge stod en svær Sø, og vor lille, overlastede Baad havde flere Gange nok at gøre med at klare sig. Uden Uheld naaede vi dog Arsuk, hvor endel Arbejder skulde foretages, forinden vi fortsatte Rejsen videre.

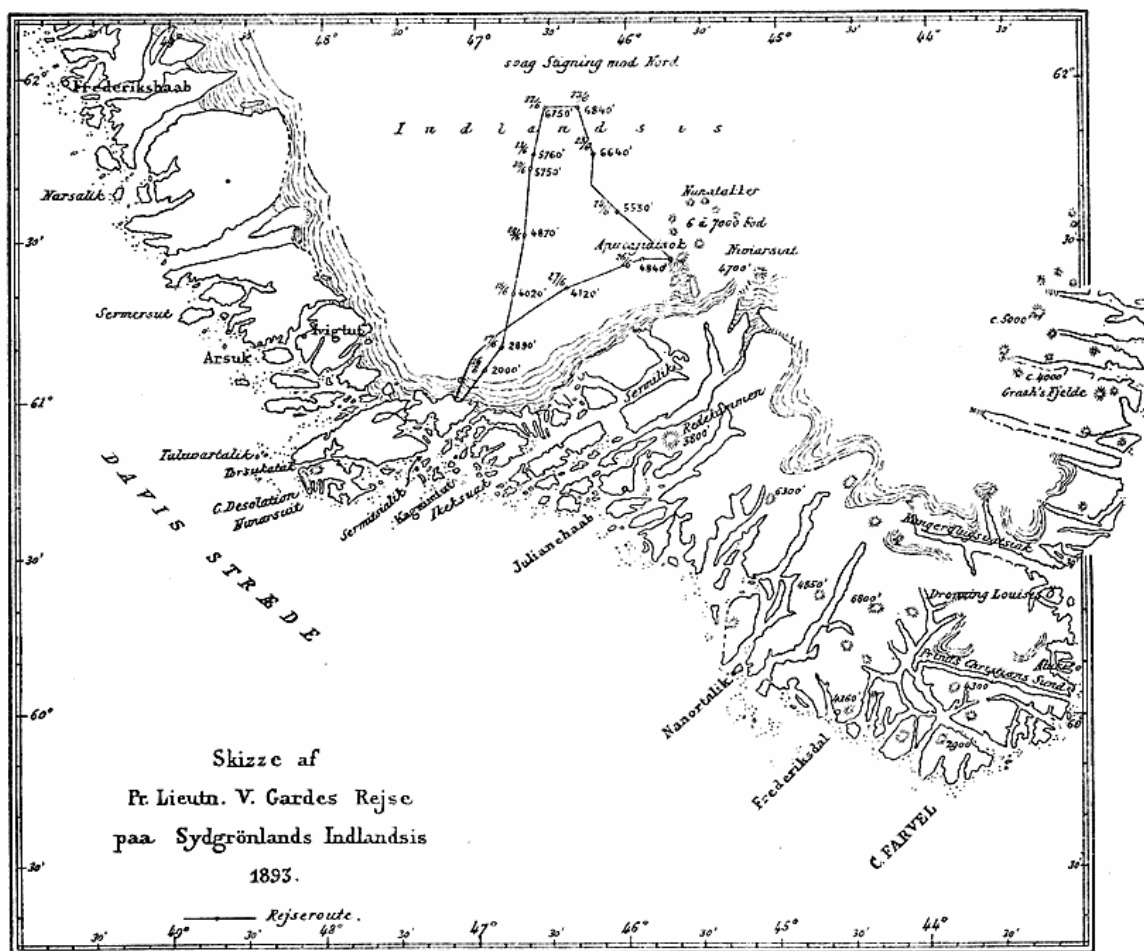
Naar man rejser fra Arsuk til Julianehaab under

almindelige Forhold, gaaer Vejen altid langt indenskjærs over et af de i Grønland temmelig almindelige Overbæresteder og dernæst gennem den østlige Del af Torsukatakløbet, som skiller den store Ø Nunarsuit fra Fastlandet. Lægges Rejsen denne Vej, kan man som Regel gjøre Regning paa at komme over den uden Hindringer, og man kan derfor ikke undre sig over, at saavel Grønlænderne som de Danske i Grønland altid benytte denne Rute; en anden Rute, Vejen udenom, altsaa søndenom Nunarsuit, lider under et saa daarligt Ry, at den kun vides at være benyttet under ekstraordinære Omstændigheder en ganske enkelt Gang af en Europæer — Grønlænderne færdes derimod paa visse Tider af Aaret herude. Sydsiden af Nunarsuit, *land of desolation*, som John Davis døbte denne Strækning, da han i 1585 paa sin første Rejse for at finde Nordvestpassagen fik den isigte, har derfor henligget som et terra incognita og har nærmest haft samme Ry som Kap Farvel. Naar Havet er isfrit, frygter man den for Baadene farlige Søgang udenom Nunarsuits fire bratte Forbjærge, og naar Polarisen fylder Farvandet, frygter man de svære Strømskjær, der bringe de vældige Ismasser til at tørne mod hverandre og kunne bringe Baaden i mere eller mindre kritiske Situationer.

Kommissionen havde paalagt mig at opmaale denne Strækning, og da vi forlod Arsuk den 24. Maj, gik det derfor ikke den vante, hyggelige Indenskjærsej, men ret ud tilsøs. Paa Vejen syd om Kap Desolation gjorde vi Holdt paa en Samling Smaaøer og Skjær, der ligge i det aabne Hav vest for Nunarsuit. Havet havde hidtil været isfrit, men med en opkommende sydlig Storm gav Polarisens Møde i store Masser, og vi blev hurtigt indespærrede. Intet aabent Vand var at se mellem de hvide Ismasser, Stormen rasede, Himlen sendte al det Vaade, den havde opsparet i Maj, ned over os, og i samfulde 6½ Dage vare vi fængslede herude paa en lille Ø, Tuluvartalik. Naar det mindskede lidt i Uvejret, havde vi den prægtigste

Udsigt fra den 2—300 Fod høje Top. Mod Øst laa Nunarsuit med sin vildt takkede omtr. 2400 Fod høje Fjeldkjæde Kitlavait, der danner Vestsiden af Øen og afsluttes mod Syd af det bratte Kap Desolation. Mellem NNV og NO kappedes det ene forrevne, sneklædte Bjærgparti med det andet om at indtage den mest dominerende Stilling, og det kan ikke undre den, der en barsk Foraarsdag betragter hele denne vilde Kyst-

ud fra Land; langs Kysten var der dannet et roligt, smalt Farvand, hvor vi kunde færdes ligesaa trygt som paa en Indsø hjemme; de smaa nyfødte Sælhundunger laa og gottede sig i Solen paa de spredte Isskodser, og mellem de fire bratte, ærefrygtindgydende Forbjærg skød dybe Indskæringer og Fjorde sig ind med lune beskyttede Smaahavne og et efter Forholdene godt bevoxet Land. Man maatte undres over den Plante

strækning, at det 16. Aarhundredes Polarfarer kaldte den „land of desolation“. Den 31. Maj dannedes en smal Rende i Isen over med Kap Desolation; den blev strax benyttet, men først den 2. Juni skulde det dog lykkes os efter endel Vanskeligheder med Is og Taage at komme udenom det frygtede Forbjærg. Og hvor var saa det Frygtelige, da vi kom derud! En frisk NV havde fejlet Taagen bort og sat Isen en Fjerdingsvej

væxt, man traf herude midt i Polarisen: Smaablomster, Dværgebirk og Pil foruden den almindelige Krækkøbærplante fandtes ret hyppigt, og saa man nærmere til, til, viste Landet sig at være langt medgjørligere, end man skulde antage, naar man ser det fra Søen; ja, selv Rypen og Haren tog tiltakke herude.

Vi havde imidlertid ikke Tid til at opholde os længere berude, og da Opmaalingen var tilendebragt,

hastede vi til Kagsimiut — et lille Handelsanlæg 3—4 Mil østfor Nunarsuit. Her skulde vi mødes med hele vor Hovedbagage, deriblandt Materiellet til Slædeturen paa Indlandsisen, hvilket vi af Hensyn til den ringe Plads i vor Baad, der kun var 23 Fod lang, havde sendt med en Konebaad indenskjærs fra Arsuk til Kagsimiut.

Selv om Isturen i Programmet stod i anden Række, er det indlysende, at mine Ledsagere og jeg nødigt vilde lade Lejligheden gaa fra os til at stifte nærmere Bekjendtskab med Indlandsisen. Vejret skulde derfor have stillet sig meget ugunstigt og Udsigterne for Sommeren meget slette, om vi skulde have opgivet den; heldigvis havde nu snarere det Modsatte været Tilfældet, og, trods vore forskellige smaa Standsninger, havde vi hidtil havt god Fremgang. Den 13. Juni mødtes vi med vor Bagage ved Kagsimiut, og efter to anstrængende Dage vare Materiel og Bagage i Orden.

Grønlands Indlandsis havde hidtil ikke været besøgt i større Udstrækning sydfor Frederikshaabs Isblink, som daværende Løjtnant, nuværende Navigationsdirektør Jensen i 1878 tog til Udgangspunkt for sin videnskabelig Henseende saa interessante Vandring ind til de Nunatakker, som bære hans Navn. Enkelte Rejsende have anstillet interessante Undersøgelser i Yderkanten af Indlandsisen, men selve den Opgave at undersøge, om Strækningen mellem 61 og 62° N.Br. er dækket af en lignende jævn Is- og Snemark som de nordligere Dele af Grønlands Indre, var endnu ikke løst. Der kunde jo være Mulighed for, at denne sydligere Del af Landet, der danner Indlandsisens Grænse op til det mægtige Alpeparti med 7—8000 Fod høje Spidser, der optager Grønlands sydligste Del, var dækket af mere sammenskrævet Is, som den, Jensen traf paa sin Tur; der kunde være Mulighed for, at Sydgrønlands Alpelandskab, hvis nordligste Udløbere man hidtil har set i Fjældgruppen Niviarsiat (Jomfruerne), som ligger paa omtrent 61° og i Midten af Grønland, alligevel fortsættes længere nordefter midt inde i Landet, og at Indlandsisens Sydgrænse derved blev trukket længere nordpaa. Der var forskellige andre interessante Forhold at undersøge, saasom Højderyggenes Beliggenhed, Afsmeltnings- og Fordampningsforholdene paa denne Tid af Aaret, hvor Solen staaer paa sit Højeste og andet mere, saa Tiden var ikke spildt, navnlig dersom det skulde lykkes os at afsøge et større Parti af Isen. Jeg har mangen Gang tidligere fra Søen set den paagjældende Del af Indlandsisen. Naar man sejler langs Julianehaabs Bugtens Nordside, ser man i dennes nordvestlige Del først den lave Skjærgaard, bag denne det noget højere Fastland og endelig

i Baggrunden den hvide eller gullige Indlandsis, der for det flygtige Blik ser saa uskyldig og jævn ud, at man skulde tro, der ingen Vanskeligheder var at møde derinde. Betragter man Isen i Kikkert, opdager man mørke Skygger rundt omkring; de antyder mere ujævn og kløftet Is, og den Mistanke, som derved opstaaer hos En om, at Alt dog ikke er saa uskyldigt derinde, som man først troede, bestyrkes, naar man bestiger et af de højeste Fjælde inde paa Fastlandet.

Saaledes gik det os. Den 15. Juni forlod vi Kagsimiut tidlig om Morgenen og sejlede med en Baad fuld af alskens Bagage op i det indre af Sermitsialikfjorden. Her besteg vi et 1400 Fod højt Fjæld og havde en fortrinlig Udsigt ind over Isen, der med en Stigning af omtrent 2° (paa sine Steder dog en Del mere) fra en Højde af 6—1200 Fod hæver sig ret jævnt indefter.

Skjønt Isen hævede sig jævnt, maatte dens Overflade kaldes alt Andet end jævn. I det inderste af Fjorden udmundede Sermitsialik Isbræ, en ret anselig Isstrøm, der fuld af gabende, blaa Kløfter glider ud fra Indlandsisen mellem to 4—600 Fod høje Fjældrygge. I den blaa, bratte Endeflade har den en Højde af omtrent 100 Fod, og under livlig Torden og Bragen afsættes herfra det ene lille Isfjæld efter det andet, medens Fjorden under hver Kalvning sættes i stærk Bevægelse. Mægtige Elve, som føre Masser af Ler og Slam med sig, løbe ud under Isen og plumre Vandet i hele den indre Del af Fjorden. Østfor Isbræen trækker det faste Land sig mere nordøst hen, vestfor den gaaer det mere ret vesteri, og herhen rettede vi da vore Blikke for mellem de utallige Røvner og Skruninger at finde en nogenlunde fremkommelig Passage indefter. Efter nogen Søgen fandt vi et smalt Parti af Isen, der syntes at love bedre Udsigter; Isen gik her ganske jævnt over i Land, medens den saavel øst- som vestfor denne Plads var utilgængelig. Indefter var Isen næsten hele Vejen ujævn, saa langt man kunde se, men dog langtfra umulig at passere. Vi bestemte os til at søge ind paa Isen her. Udgangspunktet laa omtrent 1000 Fod over Havet, og det vilde volde en Del Vanskeligheder at slæbe Slæder og Bagage over Fjældene derind, men Arbejdskraften er billig i Grønland, og i Nærheden af os vidste vi, at der laa en Del Grønlændere paa Angmasætfangst; dem vilde vi se at faa til Hjælp ved Transporten. Et Par lokalkjendte Grønlændere, som vi havde raadspurgt, gjorde deres til at betage os Modet; de fortalte, at for endel Aar siden havde der været en stor Damper netop herinde, og dens Officerer og Mandskab havde forsøgt at

gaa ind paa Isen, men da de vare komne lidt ind og havde set de mange Revner, „havde de spist Frokost, hejst et Flag og vare vendte om igjen!“ Det har været en af den amerikanske Oberst Schaffners Telegraf-expeditioner, der omkring 1860 undersøgte Muligheden for at lægge et Telegrafkabel over Færøerne, Island og Grønland til Amerika i Stedet for det transatlantiske Kabel; vi resonnerede imidlertid som saa, at selv om Forholdene ikke egnede sig til Telegrafanlæg, kunde de være meget gode for os, og efter at vi samme Dag havde opslaaet Teltene i Bunden af Fjorden tæt ved Isbreen og havde sikret os Assistance foruden af vor egen Baadbesætning af Angmasætpladsens Grønlændere, begav vi os den 16. tidlig om Morgenen afsted op over Fjældene 16 Mand i Følge, alle belæssede med Slæder, Soveposer, Telt, Proviant, Instrumenter osv.

Til Deltagere i Turen bestemtes Løjtnant Moltke, Johan Petersen og jeg. Vi tre skulde trække to Slæder af Nansens Model. Bagagen bestod, foruden af Soveposer og Telt, af tre Par kanadiske Snesko, et Fotografapparat og nogle andre Instrumenter, preserveret Proviant for tre Uger, beregnet efter en daglig Ration af ialt 2 \mathcal{W} pr. Mand pr. Dag. Vægten af hver fuldladet Slæde blev omtr. 200 \mathcal{W} .

Ingensteds paa vor Rejse saa vi saa frodigt Land som herinde lige ved Siden af den evige Is. I stegende Sol gik vor Vej op gennem et Krat af Birk, Pil, Enebær, Kvanner, Lyng og Smaablomster, og næppe vilde nogen med Forholdene Ukjendt drømme om, at man i Grønland skulde træffe saadanne Forhold. Paa den største Strækning grænsede Indlandsisen med en brat Væg op mod Land; kun paa det Sted, som vi havde udsøgt, frembød Bestigningen ingensomhelst Vanskeligheder, og Kl. 9 $\frac{1}{2}$ Fm. spaserede vi ligesaa nemt fra Fjældet over paa Indlandsisen, som man gaaer paa en Landevej.

Saasnart Isen var betraadt, lastedes Slæderne, og med otte Mand for hver gik det i strygende Fart mod NNO ind over den jævne Sne, der endnu var istand til at bære efter Nattefrossten. Grønlænderne, der hidtil havde anset Isturen for et haabløst Foretagende, betragtede nu det Hele som Leg og mente, at vi maatte kunne naa „helt ind i Landet“, som de udtrykte sig; deres Syn paa Sagen skiftede dog temmelig hurtig, thi efter kort Tids Forløb blev Isen lidt mere ujævn, og enkelte smalle Revner kom tilsyne, men da flere af dem vare dækkede af Sne, saa man Intet vidste af dem, før man begyndte at synke i, begyndte Situationen dog at forekomme Grønlænderne mindre interessant, og det gav sig strax tilkjende paa deres Ansigter. Vi gjorde

da Pinen kort, uddelte Daglønnen, takkede for Assistance, og dermed vendte Grønlænderne hjemad og forsvandt snart inde paa Land.

Det var en ret følelig Overgang pludselig at være reduceret fra 16 til 3 om at trække Slæderne; vi sled os imidlertid troligt fremad efter at have indtaget en let Frokost, men det gik kun smaat, thi Solen, som nu var kommen højt paa Himlen, havde efterhaanden forvandlet den glatte, haarde Sneflade til en tung, vaad Sne, hvori vi for hvert Skridt sank dybt ned. For at hjælpe lidt herpaa, spændte vi Sneskoene paa, men da det var første Gang, de to af os prøvede dette Fodtøj, vil jeg ikke paastaa, det gik synderligt hurtigere, thi hvert Øjeblik enten snubledes vi eller følte de lange Snesko dingle om Benene paa os. Isens Overflade blev samtidig meget ujævn; den var delt ligesom et Skakbræt i kvadratiske Tærner, hver af 10—15 Alens Længde; imellem de ophøjede Tærner gik dybere Revner, fyldte eller dækkede af blød, tung Sne. Stigningen varierede stærkt; af og til gik det endog nedad i Dalstrøg, hvor Søer, dækkede med et tyndt Lag af Snesjap enten skaffede os vaade Ben eller tvang os til lange, møjsommelige Omveje, og paa den anden Side Dalstrøgene gik det saa naturligvis endnu stejlere opad. Kl. 3 Em. vare vi ude af Stand til at trække mere; vi slog da Telt med en herlig Udsigt ind over Julianehaabsdistriktets høje, takkede Fjælde og ud mod det blaa, isfyldte Davisstræde. Enkelte af Nunarsuits Fjælde saa vi ligeledes over Isranden i SV., men vort „Hjem“ ved Sermitsialik var allerede forlængst forsvundet bag Isen. Desværre havde vi ikke Tid til at nyde al den Skjønhed, som laa foran os; det stod nemlig klart for os, at vilde vi frem, maatte vi arbejde om Natten og hvile om Dagen, og saasnart den nødvendigste Føde var sat tillivs, kommanderedes derfor alle Mand i Poserne for at tage fat igjen, saasnart Frosten ud paa Natten havde dannet Skorpe paa Sneen. Vor Teltplads laa en god Mil inde paa Isen og omtrent 2000 Fod over Havets Overflade.

Allerede denne første Dag fik vi at føle, at vor værste Modstander paa denne Tur vilde blive Varmen. Man vilde maaske have tænkt sig, at Kulden vilde være en nok saa slem Modstander paa Grønlands Isørken, men nej! Kulden var vor Ven, Varmen vor Fjende. Solvarmen gjorde Vejen ufremkommelig og Opholdet i Soveposerne i det lille, røde Telt næsten uudholdeligt. Kulden derimod lettede ikke alene Arbejdet med at trække Slæderne, fordi man arbejder bedre i Kulde end i Varme, men hovedsagelig derved,

at den skaffede os et prægtigt, haardt Underlag at trække paa.

Først den tredje Dag kom vi i den rigtige Gænge. Vi stod da op Kl. 10 $\frac{1}{2}$ Em., drak et Par Kopper Kakao og spiste nogle Stykker *meat biscuit*, lastede Slæderne og brød Teltet ned, saa vi præcis ved Midnat kunde sætte os i Bevægelse. Vi holdt da gaaende kun med ganske enkelte Smaahvil til Kl. 8 Fm., paa hvilket Tidspunkt vi slog Telt og indrettede os saa hyggeligt som muligt. Kl. 2 $\frac{1}{2}$ gik vi tilkøjs og forsøgte at sove, men først hen paa Aftenen, naar Kulden begyndte at indfinde sig, faldt vi ordentlig isøvn. Temperaturen holdt sig om Dagen i det Frie omkring 3—4 ° Varme, men inde i det lille, røde Telt steg den til mellem 20 og 30 °. Hen paa Natten faldt den til ÷ 2—4 ° i det Frie og omtrent til det Samme inde i Teltet. Det var ret ejendommeligt at lægge sig til Ro i nogle og tyve Graders Varme og vaagne i et Par Graders Kulde, og ligesaa ejendommeligt var det at ligge med Hovedet i Varmen og saa samtidig paa Ryggen at mærke en isnende Fornemmelse fra det kolde Underlag. Det maa nu bemærkes, at vi ikke vare synderligt hensigtsmæssigt udrustede med Soveposer; vi benyttede vore almindelige vatrede Poser, som egne sig udmærket til Sommerrejser langs Kysten, men som absolut burde have været erstattede med Skindposer paa Isturen. Af Hensyn til dennes korte Varighed havde jeg imidlertid ikke taget særligt Udstyr med til den, og vi vare i det Hele taget slet ikke udstyrede med Skindtøj. Vi gik og trak i almindeligt Tøj; kun havde vi hver en færøisk Uldtrøje, et Stykke, der egner sig fortrinligt til en saadan Tur. Til Fodtøj brugte vi tildels grønlandske Kamikker, men dog hovedsagelig almindelige Snørestøvler; de sidste vare de eneste anvendelige paa det Væv af skarpe Isnaale, som Natterfrosen efter særlig solvarme Dage forvandlede Sneens Overflade til. Vand saa vi ikke paa Indlandsisen mellem den anden og den sidste Dag. Alt det Vand, vi skulde bruge, maatte vi fremstille ved Snesmeltning, og da vor Spiritusbeholdning naturligvis ikke var større end nødvendigt, blev der ikke ødslet med den. En enkelt af os forsøgte det første Par Dage at vaske sig i Sneen, men blev hurtig kjed deraf, thi Huden skrumpede saaledes ind, at man fik en Fornemmelse, som om man ikke kunde være i Huden, og som om Kjød og Blod vilde sprænge den.

Den anden Dag, den 17. Juni, naaede vi 2900 Fods Højde i en Afstand af mellem to og tre Mil fra vort Udgangspunkt; endnu den Dag havde vi haft store Vanskeligheder at kæmpe med i tungt Føre,

stegende Solhede og stærkt bølget Is, men fra den tredje Dag, da vi vare komne i den rette Gænge med at arbejde fra Midnat til Kl. 8 Fm., gik det rask fremad. „Is“ saa man nu ikke mere til, det var en næsten ganske jævn Sneflade med $\frac{3}{4}$ ° Stigning og ikke den fjærneste Forhøjning til Afvexling for Øjet. Kystfjældene i Syd og Vest saa vi ikke mere til, og Havet var ogsaa forsvundet under Ishorisonen; kun i det fjærne Øst dukkede af og til nogle enlige Nuna-takker frem, men ogsaa de forsvandt tilsidst for at efterlade et Øde, hvis Lige man kun kan tænke sig i Sydens Ørkner. Man tænker sig muligen, at det maa være „interessant“ at se Indlandsisen! Ja, det er interessant at se den, men, naar man har været én Dag i den Ørken, har man nok af den. Man kan for saa vidt befinde sig særdeles vel derinde, men „morsomt“ er det ikke, og selv om Solen kan staa smukt op og gaa ligesaa smukt ned, saa formaaer den ikke at bringe Liv i det forfærdelige Øde, der hersker derinde.

Der var jo for en Del Aar siden dem, der troede paa Oaser i Grønlands Indre. Jeg kunde fristes til at takke den, der har undfanget denne Ide, thi han har skaffet mine Tanker Afvexling i de kolde, triste Nætter, naar jeg med Snebriller og Slør for Øjnene, med dukket Hoved og med den eneste Opgave at „trække“ og at lede den lille Karavane den rette Vej, stræbte fremad over den flade Isørk. Hvor fjærnt det end laa fra mig at tro paa Oaseteorien, saa kunde jeg dog ofte ikke lade være med at lade Tanken løbe løbsk og tænke mig pludselige Overraskelser i Form af Fjældkjæder med snefrit Land, Plantevæxt og Vand! Jeg stirrede frem gennem Sløret og syntes at skimte noget Mærkt i det Fjærne — men naar jeg saa tog Slør og Briller fra Øjnene og vaagnede fra Drømmen, saa var den mørke Fjældkjæde med ét forvandlet til en ganske svag Forhøjning i Terrænet — en sammenblæst Snetue — der kun laa et Par Hundrede Fod foran mig.

Paa denne Maade gik det altsaa jævnt fremad med gjennemsnitlige Natrejser paa tre Mil. Vejret holdt sig gjennemgaaende roligt og godt; et Døgn havde vi jævnt tæt Snefald og Taage med frisk østlig Vind, og under disse Forhold kneb det at komme frem; Føret blev tungt, og hvert Øjeblik maatte vi gjøre Holdt for at rette Kursen efter Kompasset, da der bogstavelig Intet var at styre efter. Føret var ellers gjennemgaaende fortrinligt, og 4 til 5 Timer hver Nat kunde vi gaa uden Snesko. Fra Midnat til Kl. 2 og fra 7—8 Fm. kunde Sneen derimod ikke bære, og

vi maatte da ty til Snescoene, der vare os til uvurderlig Nytte. Ski brugte vi slet ikke, skjønt Først mange Gange kunde have egnet sig dertil, men da ingen af os var synderlig skivant, havde jeg ikke taget Skier med. Vinden holdt sig paa hele Turen østlig; Skyer satte op fra andre Kanter, men Vindens Retning forblev uforandret. Den 22. Juni var Stigningen saa ringe, at vi ikke kunde holde vor sædvanlige Maade at trække paa. I Almindelighed gik jeg forrest, trækkende Slæden Nr. 1, saa kom Petersen, trækkende i Nr. 2 og skydende paa Nr. 1, og endelig Moltke, skydende paa Nr. 2. Da nu Stigningen aftog saa føleligt, at den tilsidst kun var et Par Minuter mod Øst, løb Slæderne saa let, at vi kun behøvede at skyde ganske let paa, og én af os kunde som Følge deraf skiftevis være fri.

Den 23. om Morgenen havde vi naaet omtrent 6,800 Fods Højde i 15 Mils Afstand fra vort Udgangspunkt. Vi befandt os da nærlig paa 62° N. Br. og omtr. $46\frac{1}{4}^{\circ}$ V. Lgd. Fire Terner fløj her skrigende over vore Hoveder; imod Nord og Øst var der stadig en ganske svag Stigning, men Alt tydede dog paa, at vi paa det Nærmeste havde naaet den Hejlderyg, som strækker sig paa langs gjennem Grønlands Indre, og hvis største Højde Nansen paa ca. 64° N. Br. fandt at være ca. 8600 Fod. Nansens Iagttagelser viste stadig svag Stigning mod Nord. Det var altsaa at antage, at Ryggens Højde vilde være mindre, hvor vi befandt os — 30 Mil sydligere end Nansen — og vore Iagttagelser bekræfte da ogsaa dette, thi, skjønt vi paa vort nordligste Punkt endnu iagttog en ganske svag Stigning mod Øst, var denne saa forsvindende, at den næsten var umærkelig. Ryggens Højde vil paa 62° Br. derfor næppe overstige 7000 Fod med mere end maaske et Par Hundrede Fod.

Da mine Forhaabninger om at træffe nogen Afvexling enten i Isens Overflade eller ved mulige Nunataforekomster vedblivende skuffedes, bestemte jeg mig til at forandre Kurs i sydsydøstlig Retning den 23. Juni om Morgenen, efter at vi havde tilbagelagt 1 Mil i retv. Øst og derved konstateret tydelig Aftagen i den i Forveien ganske ringe Stigning. Slæderne løb tilsidst næsten af sig selv!

Vi havde 7 Dage tilbage af hele den Tid, jeg kunde afse til Isturen, og skjønt vi vel kunde paa-regne hurtigere Hjemrejse end Udrejse — hvortil vi havde brugt godt 8 Dage — indsaa jeg, at dersom vi vilde undersøge Forholdene omkring Nunatakken Apu-tajuitsok, som vi nogle Gange havde havt isigte i sydøstlig Retning, var det paa Tiden at søge derned,

thi Hjemvejen vilde forøges til over 20 Mil ved denne Afstikker. Udsigterne mod Øst, over efter den Indlandsis, som jeg ved Fjældbestigninger paa Østkysten i 1884 — 85 flere Gange havde Overblik over, var ellers saa lovende som muligt; og sikkert er det, at havde jeg ikke haft en Klods om Benet i Opmaalingsarbejderne paa Vestkysten, saa havde jeg ikke modstaaet Fristelsen til i alt Fald at søge saa langt mod Øst, at Østkystens Fjælde eller Atlanterhavet var kommet isigte. Provianten kunde godt have slaaet til i et lidt længere Tidsrum, thi navnlig Beauvais' *meat biscuits* mættede langt mere, end vi havde tænkt os; 40 Kvint om Dagen af disse er en tilstrækkelig Brødportion til en Mand.

Vi havde tænkt os, at vi strax, naar vi bøjede af mod SSO., skulde mærke en stor Forandring i Arbejdet; det gjorde vi for saa vidt ogsaa, men det varede rigtignok kun en kort Stund, thi, medens vi hidtil havde været vante til en næsten fuldstændig jævn Sneflade, blev denne nu mere belgeformet, og profiterede vi end lidt, naar det gik nedad, saa sved det des mere til os, naar det atter gik opad. Vi fik snart de omtalte Nunatakker — Fjældtoppe, der rage op gjennem Isen — isigte. Som 5 smaa Øer i det vældige Ishav dukkede de op over Horisonten. Vi havde først tænkt os blot at søge ned i Nabolaget af dem, men jo mere de dukkede frem over Horisonten, des mere fristede de os, og vi endte med at bestemme os til at søge at naa helt hen til dem for muligen at bestige en af dem og derfra faa Oversigt over hele dette Fjældlandskab, der hidtil fra Kystfjældene har været antaget for en enkelt Top. Forinden vi skulde naa saa vidt, forestod der os dog en hidtil ukjendt Nydelse — en orkanagtig Snestorm paa Indlandsisen.

Det var den 24. Juni! Efter en Nats Marsch paa omtrent 4 Mil havde vi faaet en prægtig Teltplads med fri Udsigt over alle Nunatakkerne, hvis Antal forøgedes, jo nærmere vi kom dem. Vi nød ret Livet i fulde Drag, glædede os over denne Afvexling paa de tidligere Dages ensformige Tilværelse, udstak Basis, observerede, tegnede og maalte, og syntes, at nu begyndte dog Tilværelsen at blive noget værd herinde. Luften var saa klar og ren, at man sidst af Alt vilde tænke sig et Uvejr i Anmarsch; kun Barometret gav en svag Antydning ved at falde nogle faa Millimeter. Kl. 2 Em. var det endnu saa godt som Stille; enkelte hvide Kumulus Skyer kom tilsyne i Nord og vandrede henad Himlen ligesom langs Ishorisonten, men de saa saa sommeragtige og uskyldige ud, at vi endnu ikke anede Uraad. Som sædvanlig gik vi i Poserne Kl. 2—3 Em.,

men følgende daglig Vane, saa vi dog Teltets og Slædernes Fortøjning efter. Alt var tyst og stille til Kl. 7 Em.; da, lige med ét, var det, som om vort lille Telt med os og Poser og hele dets Indhold skulde fejles bort, saadan et Stød gav det i det Hele. Vi vaagnede naturligvis Alle; med spændte Miner laa vi og lyttede til, hvordan Vindstødene efter faa Øjeblikkes Forløb vare forvandlede til en uafbrudt vedholdende ONO. Storm; for hvert susende kraftigt Tag af Vinden havde vi Fornemmelsen af, at denne vældige ustandselige Magt, som ikke den mindste Forhøjning hindrede i sin Fremtrængen, skulde faa Overtaget over vore tarvelige Sikringsmidler og hvirvle os afsted over den øde Sneslette. Da vi havde ligget lidt og lyttet og mærket, at Teltet lod til at blive staaende, faldt vi imidlertid atter til Ro og vaagnede først henimod Midnat paa den Tid, hvor vor natlige Marsch plejede at tage sin Begyndelse. Det rasede nu som en Orkan, og naar vort lille Hus endnu stod, da var det kun, fordi et umaadeligt Snefald var begyndt og hurtigt havde dannet en beskyttende, lav Vold paa Luvsiden af Teltet, medens dette paa Læsiden sneede mere og mere til. Slæder, Teltbarduner, Snesko og Alt begravedes hurtigt i Sneen, og Johan Petersen, der laa nærmest Teltaabningen, var ogsaa godt igang med det Samme. Under disse Forhold havde vi intet Andet at gjøre end at blive liggende; to Maaltider blev øjeblikkelig sparede, og først op ad Dagen den 25. begyndte vi at give Livstegn fra os. Jensen havde paa sin Istur i 1878 et saadant østligt Uvejr; det varede dengang en Uges Tid, men da han laa paa Læsiden af en høj Nunatak, slap han godt derfra. Vi tænkte naturligvis strax paa Jensens Uge og følte os ikke synderligt opmuntrede ved Tanken, men heldigvis slap vi hurtigere over det. Kl. 10 Fm. kunde vi gennem den røde Telt dug se Solen skinne svagt igjennem. Jeg vovede mig udenfor, men jeg kom snart ind igjen. Oventil skimtedes vel Solen, men ellers var Intetsomhelst at se for det tætteste Snefygen, jeg nogensinde har været Vidne til. I samme Nu jeg kom udenfor, var jeg saa godt som gjennemtrængt til Skindet af den fine Frostsne, som pinte sig ind igjennem Benklæder og Undertøj i Løbet af 1—2 Minuter. Fygningen vedvarede til hen paa Eftermiddagen; Nunatakkerne kom da atter frem 3—4 Mil i SO., og hen paa Aftenen havde vi Stille. Under hele Stormen havde Temperaturen holdt sig et Par Grader under Frysepunktet, medens Solen ingensinde havde generet saa meget ved sin brændende Varme som lige forinden Uvejret brød løs. Samtidig med dette Uvejr paa Ind-

landsisen blæste det en varm, østlig Storm langs Kysten.

Den 25. om Aftenen drog vi atter afsted. Terrænet blev mere og mere bølgeformet, efterhaanden som vi nærmede os Nunatakkerne, der snart forsvandt under Isen, snart atter kom tilsynne skjønnere og større for hver Gang. Ud paa Natten naaede vi en lille Nunatak, den lettest bestigelige af hele dette vilde, barske Bjærglandskab. Isens Overflade havde her omkring den naaleagtige Struktur, som alt er omtalt, og af alle de Snemasser, der vare faldne Dagen i Forvejen, var bogstavelig Intet at se.

Vi besteg Nunatakken, der kun ragede omtrent 100 Fod op over Isens Overflade. Fra dens Top fotograferede, tegnede og maalte vi til hele det omliggende Fjældlandskab, der tidligere ikke har eksisteret i Kortene. En Mils Vej nordfor os laa to Nunatakker betydeligt højere end den bestegne; de vare dækkede med Sne og Is lige til Toppene. Længere mod Nord, i 2—3 Mils Afstand, saaes flere andre Bjærggrupper, og lige østfor os i kun $\frac{1}{4}$ til $\frac{1}{2}$ Mils Afstand, men skilt fra os ved et dybt Dalstrøg, rejste en mørk Fjældkjæde sig brat op af Isen. I Dalstrøget var Isens Mægtighed kun ganske ringe, og paa flere Steder kom Underlandet frem. Den bestegne Nunatak var fuldstændig gold og blottet for Vegetation, og efter Udseendet af de andre at dømme, syntes de heller ikke istand til at yde Plantevæxt af nogen Art Tilhold. Jensen traf, som bekjendt, en forholdsvis rig Plantevegetation paa den Nunatak, han besøgte i 1878; det kunde synes underligt, at Aputajuitsok og dens Nabonunatakker, der dog ligge Yderlandet en Del nærmere end Jensens Nunatakker, ere fuldstændigt blottede for Vegetation; men den, der har set deres bratte Fjældvægge, undrer sig ikke derved. For det Første ere de nemlig kun snefrie paa Bratningerne, og dernæst er der overhovedet kun en ringe Brøkdal bart Land paa dem, imod hvad der efter Beskrivelsen er paa Jensens Nunatakker. Det er jo imidlertid muligt, at en ivrig Botaniker, der vilde ofre ligesaa mange Dage, som vi ofre Timer paa disse Nunatakker, vilde kunde komme til et andet Resultat end vi. Sagen kunde synes ret ubetydelig, men den strejfer jo ind paa det interessante Spørgsmaal om den grønlandske Planteverdens Historie og Livsvilkaar før, under og efter Istiden.

Jeg skal ikke trætte Læseren med at fortælle om Alt, hvad vi saa af Skjönt, Vildt og Imponerende. Det tager sig saa tarveligt ud paa Papiret. Vi havde egentlig ventet at træffe interessante Isformationer og

Mørnere omkring disse Fjælde, men Alt var jævnt og roligt og tydede paa, at Isen i Hovedsagen ingen Bevægelse havde her. En Isstrøm eller Gletscher bugtede sig ganske vist ned mellem de mægtige Fjældvægge mod Syd, men udenfor dens Løb var Isen i Ro overalt.

Endnu samme Dag, den 26., forlod vi Nunatakkerne og satte Kurs hjemefter mod Sermitsialikfjorden. En stegende Sol og fuldstændigt stille Vejr gjorde det imidlertid snart af med det gode Føre, og en lille Mil fra Nunatakkerne maatte vi atter slaa Telt. Paa hele Isturen har jeg ikke været Vidne til en Snesmeltning som paa denne Dag. Sneen drev af Vand, og selv med Snesko paa sank man dybt ned — man havde næsten Fornemmelsen af, at man kunde blive ved at synke. Under saadanne Forhold maatte vi meget omhyggeligt trampe Teltpladsen til, forinden vi slog Telt. Teltets Gulvflade kom derved til at ligge henvend 6 Tommer under den omgivende Sneflade, men saa stor var Fordampning og Afsmeltning i Dagens Løb, at naar vi om Natten pakkede Teltet sammen, laa Teltpladsen ikke mere 6 Tommer under, men som en Platform et Par Tommer over Snemarken. Solens direkte Magt over Sneen var øjensynlig betydelig større i de store Højder, hvor Luftlaget er betydelig tyndere end nærmere Havets Overflade, og naar Sneelagets Mægtighed ikke desto mindre tiltager med Højden, skyldes det naturligvis dels de lavere Temperaturer, i Særdeleshed om Natten, hvor Udstraalingen spiller en meget stor Rolle, og dels det betydelige Nedslag af Sne. Regn havde vi ikke en eneste Gang paa hele Turen, som dog fandt Sted lige omkring Sommersolhverv.

Den 27. Juni trak vi 4 Mil. Vi passerede da Oplandet til Sydgrønlands mægtigste Isbræ, Sermilik, som udmunder i Bunden af den store, brede Fjord, Ikeksnak. Da vor Rute kun faldt nogle faa Mil ovenover selve Bræen, ventede vi os om ikke behageligere saa dog interessantere Forhold her, og de udeblev ikke. Saa godt som hele Natten passerede vi en stor Del Revner, brede og smalle imellem hverandre. Samtidig blev Terrænet stærkt bølgeformet. Revnerne vare saa godt som alle dækkede med Sne, men Dækets Udseende viste tydelig, at det, inden den korte Sommers Ende, vilde være forsvundet, efterladende Terrænet fuldt af parallele, gabende, blaa Afgrunde, lig dem, Kornerup har gengivet saa smukt fra Jensens Tur. Enkelte af Revnerne befandt sig allerede paa et saadant mere fremskredet Stadium; Snelaget var styrtet ned i dem, og fra Randen af dem

saa man ned i et tilsyneladende bundløst, mørkt Svælg. Over de snedækkede Revner var Sneen som Regel sunken stærkt sammen i Midten, og langs Siderne var der brudt smalle Revner, der angav Hovedrevnens Rande. Det var just ikke den behageligste Bestilling i fuld Fart at sætte over disse Revner. Naar de ikke vare mere end 10—20 Fod brede, kunde det endda gaa, men naar Bredden voxede til 30—40 Fod, holdt vi mere af at gjøre en Omvej for at slippe udenom dem eller over dem paa mere betryggende Steder. Kun én af os var en enkelt Gang saa uheldig at synke i; han klyngede sig til Slædens Opstander, denne brækkede, men han kom dog alligevel hurtigt og uskadt paa Benene igjen. Dette skete heldigvis først, da vi passerede en af de sidste Revner, ellers havde vi maattet spænde Alpetovet imellem os, og det generer ganske betydeligt.

Den 28. Juni blev mod Forventning den sidste Dag paa den egentlige Indlandsis. Vi havde endnu 7 Mil tilbage, og da vi satte os i Bevægelse ved Midnatstid, tænkte vi derfor ikke paa at naa Land endnu den Dag, men mod Forventning holdt Føret sig særdeles godt helt op til Kl. 11 Fm. Ved den Tid vare vi imidlertid allerede naaede saa langt, at flere af Kystfjældene vare komne isigte, og intet Under, at vi derfor ansaa det for fornuftigere at holde ud samme Dag i det gode Vejr fremfor at stole paa Morgendagen. Med Sneskoene paa asede vi da fremad mod Land. Hvor vi kom hen, passerede vi nu Revner — som Regel temmelig smalle — og det gik snart op for os, at naar vi ikke havde set synderlig mange af dem paa Udturen, saa skyldtes det, at Sneen da endnu laa som et jævnt Dække over dem. Efterhaanden som vi nærmede os Sermitsialiklandet, opdagede vi, at vi vare komne henvend $\frac{1}{2}$ Mil for vestligt, men da Terrænet lige østfor os var alt Andet end indbydende, besluttede vi at søge nærmeste Land og saa derfra undersøge Forholdene nærmere. Det var drøje Timer disse sidste. Revne paa Revne og dertil ujævn, stærkt hældende, og paa flere Steder sammenskruet Is. Med Tovet mellem os sled og stred vi os frem ligesom fra Ø til Ø. Revnerne gik nemlig paa to Leder og reducerede derved den faste Is til lutter Rektangler eller Kvadrater, adskilte ved større eller mindre Afgrunde. Ofte maatte vi alle tre ase i én Slæde ad Gangen, da Isens stærke Fald mod Syd vanskeliggjorde Marschen, saasart det gik tværs paa Faldets Retning.

Isens Overflade var ikke til at kjende igjen. Elve, Smaasøer, Huller, Ler- og Jordpartikler opfyldte nu

Overfladen, som paa Uturen havde været forholdsvis jævn og ren. Kl. 4 Em. satte vi Foden paa Land ved vort Udgangspunkt, og snart efter stod Teltet paa en hyggelig, lun Plads mellem Fjældene. Der blev kogt, der blev spist, og der blev sovet. Midt om Natten vaagnede jeg ved en baskende Lyd udenfor Teltet. Jeg tænkte mig paa Indlandsisen og forstod ikke, hvad det kunde være; men saa hørte jeg Rypens velkendte hæse Røst — jeg vidste, hvor jeg var, og sov trygt og roligt ind.

Den 29. Juni Kl. 10 Fm. gav vor grønlandske Besætning Møde. Efter Ordre havde de været tilfjælds om Morgenen, og med deres skarpe Blik havde de, trods Afstanden, opdaget det lille, røde Telt. De vare henrykte over vor Tilbagekomst, thi, skjønt de ved vor Afrejse havde vænnet sig til at se temmelig lyst paa Foretagendet, var der dog ikke gaaet mange Dage, før den vante Ængstelse for Indlandsisen havde faaet Overhaand igjen, og de tænkte med Gru paa de mange Revner. Efter 3—4 Timers haardt Arbejde med at hale de lastede Slæder ned over Fjældene naaede vi Teltpladsen, og endnu samme Aften ankom vi til Kagsimiut, hilste med beundrende Miner af Stedets grønlandske Befolkning — anden Slags Begejstring kjende Grønlanderne ikke til.

I 13 Dage havde vi opholdt os paa Indlandsisen og tilbagelagt omtr. 37 danske Mil i 11½ Nat. Det er noget af det Hurtigste, der hidtil er præsteret paa Indlandsisen af Fodgængere; men der er heller ingen Tvivl om, at gjælder det om at „komme frem“, kan der ikke vælges en heldigere Tid end netop Juni Maaned, hvor Solen om Dagen har saa stor Magt over Sneen, at dennes Overflade med den sig regelmæssigt indfindende Nattefrost afgiver et aldeles fortrinligt Slædeføre hen paa Morgenen. Til Sammenligning skal anføres, at Nansen brugte omtrent 36 Dagsrejser om 60—65 Mil, skjønt han havde Hjælpemidler som Ski og Sejl; det viser bedst, hvilken umaadelig Forskjel den forskjellige Aarstid gjør. Hver Mand's Part at trække vare dog ogsaa noget tungere paa Nansens Tur end paa vor.

Med Hundeslæde vilde der i Juni Maaned utvivlsomt kunne præsteres meget hurtige Rejser mellem Øst- og Vestkysten af Grønland.

Rejsen blev udført for aldeles forsvindende Bekostning og havde jo i det Hele en halvt improviseret Karakter. Som Hovedresultat af den maa først og fremmest nævnes det rent geografiske Udbytte, der — om end magert i disse Egne — dog altid har sit Værd.

Højderyggenes omtrentlige Beliggenhed og Højde blev bestemt. Vejrforholdene, Afsmeltnings- og Fordampningsforholdene blev undersøgte, og flere interessante Iagttagelser af Isens Overfladeforhold i denne Del af Landet anstillede. Disse faa navnlig Interesse, naar de sammenholdes med Jensens Rejse, der foregik kun 15 Mil nordligere, men en Maaned senere. Nærmere Bearbejdelse saavel heraf som af de meteorologiske Iagttagelser mangler dog endnu.

Efter Hjemkomsten fra Isvandringen maatte der arbejdes med dobbelt Kraft paa Opmaalingerne. Dag ud og Dag ind færdedes vi omkring mellem de Hundreder af Smaaøer og Skjær, som danne Julianehaabsbugtens Nordside, fra Morgen tidlig til Aften silde, snart i Baad og snart tilfjælds. De Opmaalere, der ere vante til de hjemlige Præcisionsmaalinger, ville vist korse sig, naar de høre, at vi i 2½ Maaned kortlagde en Skjærgaard af 30 Kvadratmils Fladerum og desforuden oploddede og afsøgte Farvandene for Skjær og Grunde. Det lykkedes os endvidere at føre den til Nunarsuit nordfra bragte Triangulering videre til Julianehaab. En udmærket Sommer begunstigede Arbejdets Fremgang, og med blot lidt mindre at bestille kunde man vanskelig tænke sig en behageligere Maade at tilbringe sin Sommer paa. Skjønt Skjærgaardens Karakter med lutter lave, brunklædte Smaaøer er temmelig ensformig, savner Teltlivet i en af Grønlands „gode“ Somre aldrig en vis Charme, og den, der i Sommeren 1898 første Gang saa Grønland, maatte tro, at der kun gaves Lys og Glæde her. Storisene laa hele Sommeren langs Kysten og bragte rig Sælhundefangst; hvor vi end kom hen — selv paa de yderste Smaaøer — fandt vi altid Ryper til Afvexling paa Sælhundekjædet, og hvor vi traf den grønlandske Befolkning, herskede der kun Velstand og Tilfredshed. Denne Sommer vil længe mindes i Grønland. Først hen i Slutningen af August faldt det ind med uheldigt Vejr, men da kom „Hvidbjørnen“ og hentede os ved Julianehaab. Under nogle Dages Farten om i Skjærgaarden med „Hvidbjørnen“ fik vi ved Kapt. Holms Velvilje en stor Del kompletterende Lodskud med det nyeste Rungske Universalbathometer. Det angav Dybderne med stor Præcision, selv om de varierede meget hurtigt og stærkt; det fungerede i det Hele taget udmærket.

Den 12. September gik vi tilsøs fra Torsukatak. Storisene havde tvunget „Hvidbjørnen“ til at gjøre denne Omvej. Den 26. September ankom vi til Kjøbenhavn.